

ŽIDÉ

(zvyky, historie, osudy Židů za druhé světové války)

dějepisný projekt skupiny žáků devátých tříd

2. ZŠ Propojen Sedlčany

květen, říjen 2007

OBSAH

1. PODĚKOVÁNÍ
2. ÚVODNÍ SLOVO...
3. AUTOŘI PROJEKTU
4. POMOC ŽIDŮM ZA 2. SVĚTOVÉ VÁLKY
5. OSUDY NĚKTERÝCH
 - 5.1 NICOLAS WINTON
 - 5.2 PETR GINZ
6. TEREZÍN
7. ŽIDOVSKÉ HŘBITOVY NA SEDLČANSKU
8. Z ŽÁKOVSKÝCH REFLEXÍ...
9. PRACOVNÍ LISTY S OTÁZKAMI PRO ŽÁKY 9. TŘÍD
 - 9.1 TROCHU TERMINOLOGIE
 - 9.1.1 Judaismus
 - 9.1.2 Holocaust
 - 9.1.3 Oběti holocaustu
 - 9.1.4 Provedení holocaustu
10. OTÁZKY
11. OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

1. PODĚKOVÁNÍ

Děkujeme Městskému muzeu v Sedlčanech, zejména profesoru Jiřímu Pávovi za informace, panu řediteli Davidu Hrochovi za podporu, Památníku Terezín a také Nadaci patronát Sedlčansko za jejich pomoc, kterou nám poskytli při našem projektu. Děkujeme Židovskému muzeu v Praze ze inspirativní výstavu o osudech a dějinách Židů.

2. ÚVODNÍ SLOVO...

Žáci 2. ZŠ Propojení v Sedlčanech měli v nedávné době několikrát možnost vyzkoušet si zpracování určitého historického tématu formou projektu – ať to byla charakteristika států Evropské unie završená příchodem duchovního otce myšlenky integrace Jiřího z Poděbrad, vědecká konference věnovaná šedesátiletému výročí od konce 2. světové války, prezentovaná moderní audiovizuální technikou, získávání poznatků o válečném vystěhování obyvatelstva Sedlčanska a následná prezentace odpovědí v městském muzeu či zpracování projektu z období 50. let 20. století, v našem státě charakterizovaného především jako léta komunistického útlaku a nesvobody. V červnu vybraní žáci devátých ročníků byli postaveni před úkol seznámit se formou různých aktivit s osudy Židů zejména v období 2. světové války. V dalším školním roce se zejména díky putovní výstavě pražského Židovského muzea instalované v městském muzeu Sedlčany téma rozšířilo zejména o židovské tradice a zvyky.

Prvním pracovním místem zůstala vybraná třída 2. ZŠ Propojení. Žáci dostali novinové výstřižky s fakty týkajícími se holocaustu a jejich úkolem bylo se s nimi seznámit a poté metodou zvanou poslední slovo informace prodiskutovat. Následně žáci dostali list s několika otištěnými básněmi dětí, které tuto poezii psaly v Terezíně a které se většinou odtud nevrátily. Na motivy vybrané básně pak žáci z barevných papírů vytvářeli koláže vystihující náladu či detaily textů. Za doprovodu tematické hudby si žáci svá dílka prohlíželi a diskutovali o nich.

Následující činnost měla podobu vyhledávání informací o osudech Židů prostřednictvím internetu. Mimo jiné se žáci zaměřili na některé významné osobnosti, mezi nimiž nechyběl například Oskar Schindler – jeho osudy inspirovaly tvůrce slavného filmu Schindlerův seznam. Promítání tohoto snímku v prostorách školy tvořilo další bod osnovy projektu.

Další setkání se uskutečnilo v Městském muzeu v Sedlčanech. Pan profesor Jiří Páv seznámil posluchače s konkrétními osudy Židů žijících v našem městě v době předválečné a přednášku doplnil pozoruhodnými fotografiemi.

Za několik dní poté se účastníci projektu vypravili na exkurzi do Terezína, aby si na vlastní oči prohlédli místa poznamenaná velkou lidskou tragédií.

Další z výjezdů směřoval do Prahy. Zájemci z 9. tříd absolvovali dvoudenní Toulky Prahou, při kterých také navštívili Židovské muzeum – hřbitov a Pinkasovu synagogu.

Cyklovýlet v délce asi 60 km po židovských hřbitovech v blízkém i vzdálenějším okolí tuto část projektu žáků školy Propojení završil.

V novém školním roce jsme se s novými žáky 9. tříd věnovali historii Židů v Čechách a na Moravě a zejména židovským tradicím a zvykům. Žáci se kromě jiného seznámili se základními terminologickými pojmy judaismu a judaiky. V městském muzeu Sedlčany pak vyplňovali pracovní listy uprostřed putovní výstavy Historie Židů v Čechách a na Moravě. Listy pro ně připravili učitelé školy. Stranou nezůstal výtvarný doprovod práce. Ilustrační kresby vytvořili žáci 8. tříd školy, poslední tři fotokopie kombinovaných technik jsou z projektu O čem tóry vyprávěly.

Jiří Šibrava

3. AUTOŘI PROJEKTU

2006/07

žáci 9. tříd, zejména

Vojtěch Hlaváček

Pavel Hodys

Zbyněk Hošínský

Dana Kožmínová

Denis Medvedev

Vilém Mrázek

Martin Pešek

Alice Singrová

Michal Vlk

2007/08

žáci 8. a 9. tříd školy

Vedoucí projektu: Zdeňka Veselá

Eva Jiráková

Jiří Šibrava

Jaroslav Nádvorník

4. POMOC ŽIDŮM ZA 2. SVĚTOVÉ VÁLKY

Ve škole jsme zhlédli film Schindlerův seznam o Oskaru Schindlerovi, který zachránil přibližně 1100 Židů před smrtí v pracovním nebo koncentračním táboře.

Ve filmu je Schindler popisován jako velmi milý, obětavý a citlivý muž. Objevily se však názory, že na začátku 2. světové války Schindler vše dělal kvůli zisku. Že to byl jen vypočítavý pragmatista. Důležité však je, že zachránil své (jak je nazýval) Židy a nebylo jich málo. Otevřel továrnu na nádobí, která byla důležitá pro válčící Německo, jelikož vyráběla nádobí pro frontu. V továrně se snažil zaměstnávat především Židy. To ho stálo nemalé náklady na uplácení úředníků, protože všichni Židé měli být deportováni do ghetta, což Schindler nechtěl. Prokázal se jako hrdina, který umí využít známé i finanční prostředky pro dobrou věc. Židé ho měli velice rádi, po válce mu několikrát půjčovali peníze v jeho finančních krizích. V Aleji Spravedlivých v Jeruzalémě zasadil svůj strom. Je pohřben na římsko-katolickém hřbitově na hoře Sion v Jeruzalémě.

Takovýchto hrdinů se srdcem na pravém místě bylo mnoho, ať už zachránili 1000, 100 nebo snad jen 1 život. Schindler je zřejmě neznámější, a to i díky skvělému filmu.

Z vyprávění jedné starší osoby, která zažila 2. světovou válku, jsem se dozvěděla o jednom hrdinském činu. Jistá židovská žena měla syna, byl také Žid, a ta žena si vzala za druhého muže křesťana. Žena tušila, že její syn bude deportován. Sedlčanský kněz vymyslel, že syna pokřtí, aby nebyl Žid. Za kmotra mu šel kosohorský lékař, všichni, kteří se tohoto podvodu účastnili, riskovali život. Syn, kterému tito muži zachránili život nyní zřejmě ještě spokojeně žije, jeho matka byla deportována do Terezína, kde se dočkala i konce války.

Zde byl zachráněn *jen* jeden lidský život, ale mohlo jich zde mnoho vyhasnout, kdyby například někdo udával a takoví lidé se vždy našli. Zachránců bylo dost, ale i přesto zemřelo přibližně 6 000 000 Židů. Mohlo jich být méně?

5. OSUDY NĚKTERÝCH

5.1 NICOLAS WINTON

Příběh Nicolase mě zaujal natolik, že jsem se rozhodla Vám o něm napsat. Nicolase lidé znají jako člověka, který zachránil několik stovek dětí židovského původu a obstaral jim nové rodiče. Já však vidím v tomto muži mnohem víc. Přestože dnes je znám jako zachránce a osvoboditel, nebylo tomu vždy tak... Nicolas měl velké tajemství před rodinou, světem a okolím. Své tajemství dokázal skrývat takřka 50 let po válce. Jeho manželka se jednoho dne vydala na půdu a našla v kufru osobní doklady dětí z Československa a potvrzení o dovoleném přejezdu přes hranice. Když se s otázkou obracela na muže - proč jí nic neřekl, odpověděl že, každý muž má před svojí ženou nějaké tajemství. A posléze manželce řekl: „Viděl jsem, že ty děti potřebují pomoc, kdybych jim nepomohl já, pomohl by jim někdo jiný.“ Když se to jeho žena dozvěděla, chtěla předložit světu, co bylo zapomenuto. Její manžel však byl velice skromný a říkal jí mnohokrát, že to co bylo, bylo, a často se jí pokoušel rozmlouvat její nápad informovat o tom svět. Avšak své manželce časem neodolal a spolu s ní připomněl světu, co se za té války stalo a jak to dopadlo. Celý skutek je založen na samotném zájmu Nicolase a jeho obrovském srdci, které mají i jiní úžasní lidé, kteří mu pomáhali a jsou dnes vnímáni jako stateční lidé a jsou velice obdivováni za to, co pro děti udělali.

5.2 PETR GINZ

Příběh tohoto chlapce jsem si vybral, protože mě zaujal svým dospělým myšlením v jeho nízkém věku a jeho obětavostí.

Petr Ginz se narodil v roce 1928 v Praze. Jeho matka nepocházela ze židovského prostředí a přistěhovala se do Prahy do židovské rodiny svého muže. Petr chodil do židovské základní školy v Jáchymově ulici. V té době se zamiloval do knih, zvláště do románů Julia Vernea. Později začal psát vlastní povídky a román, které také sám ilustroval.

24. října 1942 byl zařazen do transportu Ca a protože dosáhl věku 14 let, odjel sám do Terezína. Spolu s dalšími chlapci byl umístěn na blok L 417 (bývalá terezínská škola) a

krátce po příjezdu začal s ostatními vydávat časopis Vedem, v němž mohl uplatnit své mimořádné nadání a fantazii. Do časopisu, který redigoval, psal články, básně, úvodník a maloval ilustrace. Za články od dalších přispěvatelů platil často potravinami, které mu jeho rodina posílala v balíčcích. Každý den si psal také osobní deník. Zajímal se o historii, zeměpis, zoologii, malířství a literaturu, ale také o technické obory; byl šikovný a obětavý a měl smysl pro humor. Před svým odjezdem do Osvětimi jej předal své sestře Evě, která byla o dva roky mladší a přišla do Terezína až v roce 1944 a dočkala se osvobození. Zachovala se také velká část časopisů z let 1942 - 1944, stejně jako Petrovy některé kresby.

28. září 1944 byl Petr Ginz transportován do Osvětimi, kde zemřel.

6. TEREZÍN

Památník Terezín vznikl v místech utrpení desetitisíců lidí původně jako Památník národního utrpení roku 1947 z iniciativy vlády znovu obnoveného Československa.

V České republice je jedinou institucí svého druhu. Jeho posláním je uchovávat památku obětí rasové a politické perzekuce v letech nacistické okupace, rozvíjet muzejní, výzkumnou a vzdělávací činnost, jakož i pečovat o místa spojená s utrpením a smrtí desetitisíců obětí vlády násilí.

Terezín byl založen jako pevnost na konci 18. století. Město, dodnes obklopené masivními valy, leží nedaleko soutoku Labe s Ohří. Terezínská opevnění (Hlavní a Malá pevnost), na svou dobu moderní, postupně zastarala a po ztrátě vojenské funkce upadla v zapomnutí. Teprve v nedávné minulosti Terezín ve vědomí naší i světové veřejnosti znovu ožil jako tragický symbol utrpení desetitisíců nevinných lidí, kteří zde zahynuli v době nacistické okupace naší vlasti.

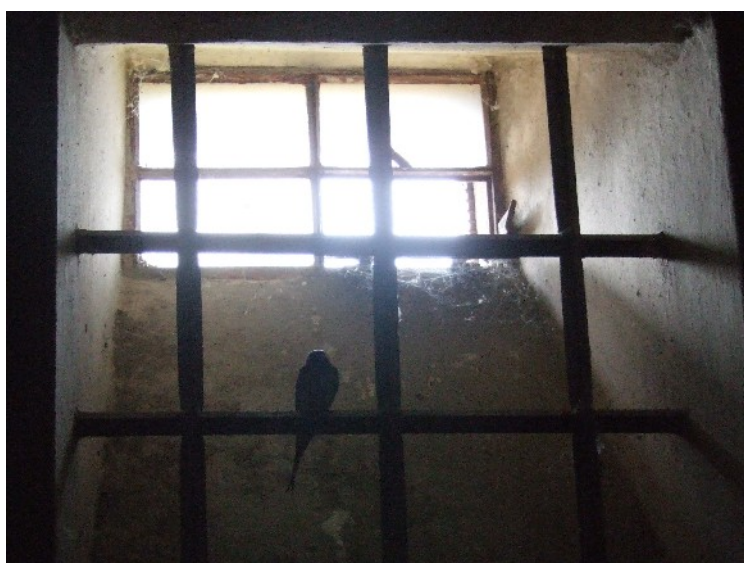
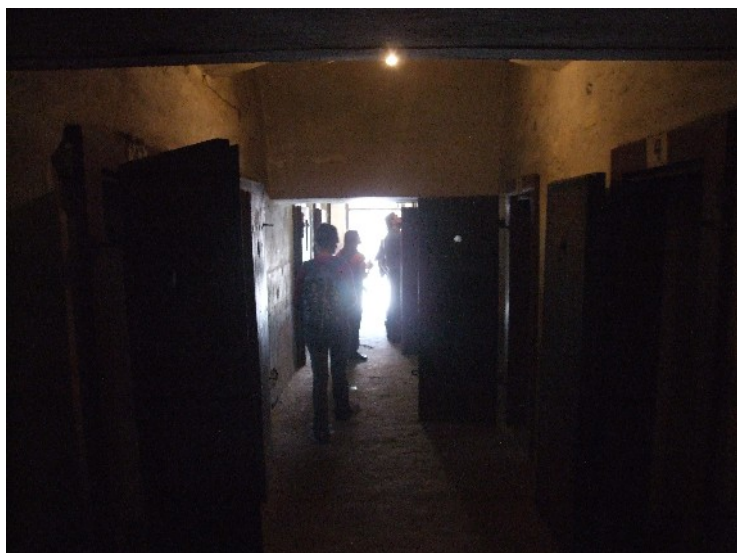
Mrtvým

Jaroslav Seifert

*Hrob mezi hroby, kdo jej pozná,
čas setřel mrtvým podobu.*

*Svá svědectví, tak zlá a hrozná,
vzali jsme s sebou do hrobu.*

*Jen tma a někdy větru ševel
usednou k hrobu s pokraje,
jen hrstka trávy, hořký plevel
tu rozkvétají do máje...*

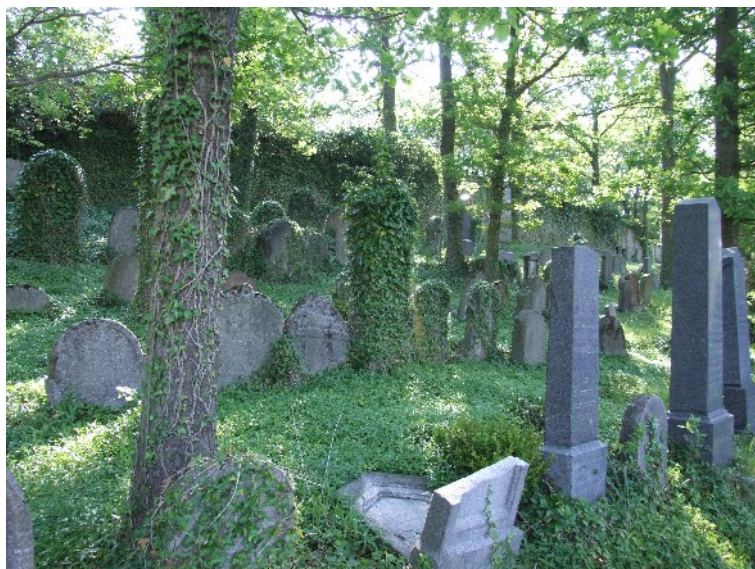
7. ŽIDOVSKÉ HŘBITOVY NA SEDLČANSKU

Jen čtyři stateční deváťáci se vydali spolu s ředitelem školy v pátek 18. května 2007 na cestu poznání, na cestu sportovní. V rámci projektu Židé jsme jeli na kole objevovat poslední místa odpočinku Židů na Sedlčansku – čekala nás tedy okružní jízda po židovských hřbitovech.

Nejdříve jsme zamířili do Kosovy Hory, kde je vůbec největší hřbitov v okolí. Hřbitov se začal používat někdy kolem roku 1580. V Kosově Hoře se nacházelo v 17. století evropsky významné židovské městečko. Nejstarší náhrobek je z konce 16. století. Poslední pohřeb se zde konal roku 1951. Ve městě stávala synagoga, která roku 1697 vyhořela, dnes je částečně opravená a je v soukromých rukou. Hřbitov se nachází ve stráni hned za silnicí č. 18 na jih od Kosovy Hory. Je obehnan vyšší kamennou zdí. Přestože jsme byli den předem z místního obecního úřadu telefonicky ujištěni, že je hřbitov volně otevřen, museli jsme přelézt zeď, protože brána byla zamčená. Uvnitř nás čekala nostalgie, mokrá tráva a spousta náhrobků. Jsou zde staré náhrobní kameny s nečitelnými nápisy v hebrejštině, stejně jako pozdější v němčině a v češtině. Mnohokrát se opakují příjmení pro tuto oblast typická – Kaufmann, Klepetář, Stein, Katz. Na hřbitově nejsou patrné stopy ničení.

Potom jsme pokračovali vzhůru okolo skládky směrem na Lovčice a u bramborárny v Lovčicích jsme zahrnuli na Dřevniště, Mezné, Hulín, Dvorce a Bolechovice. Cesta vedla po úzkých silničkách a v této části většinou po polních nebo lesních cestách. Z Bolehovic jsme se dostali přes Divišovice k Prčici. Cestou jsme odbočili podívat se na velké satelitní systémy u Měšetec, které dnes údajně slouží mobilním operátorům. Alespoň nám to sdělila jedna paní, která za plotem plela zahradu.

Prčický židovský hřbitov patří mezi menší hřbitůvky. Rozlohou je poměrně velký, ale k pohřbívání sloužila zhruba jen necelá polovina hřbitova. Dost pomníků je uražených, řádění vandalů se dostalo až sem. Opět se střídají německé a české nápisy, hebrejské jsou v menšině. Na hřbitov vedou nová kovová vrata s Davidovou šesticípou hvězdou, opravena je i márnice vedle. Místní židovské osídlení se datuje před rokem 1724 a nejstarší náhrobky jsou z druhé poloviny 18. století. V období mezi válkami žilo v Prčici do padesátky Židů.

Židovská obec ale zanikla v roce 1940, kdy byli Židé transportováni do koncentračních táborů. Po tomto období začal hřbitov chátrat a v šedesátých letech byl značně devastován. Roku 1995 došlo ve spolupráci s Židovskou obcí a okresním úřadem v Benešově k úpravě areálu včetně náhrobků.

Pomalou byl čas oběda a tak jsme si zašli do přičké restaurace U Škrpálu. Jídlo bylo faj a houpačky venku pro devátáky jako stvořené. Potřebovali jsme se posilnit, protože nás čekala nejnamáhavější etapa cesty. Obávaný kopec zvaný „Cunkovák“. Jedná se o pár serpentín nad obcí Jetřichovice,

z nichž některé mají až 18% stoupání. Trochu jsme se zapotili, ale ocitli jsme se na náhorní plošině na Cunkově. Zastavili jsme se nejdříve u pravých nefalšovaných bizonů, kde jsme od ohradníku dostali pár elektrických šoků, a pak u golfového hřiště u Aleniny Lhoty. No a pak krásným sjezdem okolo rybníků až dolů do Jistebnice. Tam jsme se nejdříve zastavili v místní pekárně na náměstí na kafe a medovník a pak u nově vybudovaného pranýře. Denis si ho musel hned vyzkoušet. Po novém asfaltovém koberci to kola šustila skoro sama směrem na Nadějkov. V polovině cesty ve vesničce

Zvěstonín jsme zahrnuli k pár chaloupkám s poetickým jménem Pohoří. Před nimi uhýbá polní cesta pod kopcem doleva a po ní a po stráni vzhůru jsme kola ke hřbitovu už většinou tlačili.

Pohorský židovský hřbitov patřil k Jistebnici. Je to od ní poměrně daleko. Pravděpodobně to souviselo s tím, že byli Židé vykazováni z většinové společnosti i po smrti. Dá-li se o některých hřbitovech říci, že jsou krásné, pak mezi ně pohorský hřbitov určitě patří. Přestože je nízká kamenná zeď hodně narušená, je vystavěná nová brána a márnice s vybudovaným katafalkem na rakve. Náhrobky jsou mnohdy velmi staré, většinou

s hebrejskými nápisy. Opět se objevují jako na předcházejících dvou hřbitovech značky a symboly – konvička, dlaně s roztaženými prsty, košťátko, dokonce čtyřlístek. Co znamenaly? A stejně zde, jako na jiných hřbitovech, nacházíme na náhrobcích kamínky.

Židé to tak dělají, že místo květin nosí svým blízkým kamínky. Ti mrtví zde už asi žádné potomky nemají, kdo je tam dává? Lidé stejní jako my. Z omluvy, lítosti, zvyku, poezie... Ze hřbitova je nádherný výhled do okolí. Místo opravdového klidu. Copak by nám zesnulí asi povídali?

Pak zpět na silnici a přes

Nadějkov směrem na Nositín. Za Květuší měl Denis námi neopravitelný defekt na kole, musel vést nebo jen velmi pomalu jet. My jsme zatím navštívili poslední hřbitov na dnešní trase.

Nachází se za vesnicí Květuš napůl cesty k Nositínu. Pohřbívali se sem Židé z celého Chyšecka. Hřbitov byl založen v 18. století. Nejstarší náhrobky jsou z roku 1782. Poslední pohřeb se zde konal přibližně roku 1928. Po druhé světové válce byl zdevastován. A opravdu, pobyt na něm nebyl příjemný. Od silnice ho sice odděluje kus nerozbořené bílé zdi, ale vysoká tráva, ze které ční jen pár nepřeražených náhrobků a žádné stromy, nedělají z tohoto hřbitova zrovna útulné místo.

V Nositíně jsme potkali pana učitele Šibravu, který se po odpoledce jel jen tak projet. Denis čekal na odvoz a my zbývající jsme to přes Malý Nositín, Chválov, Dražka,

Libčici, Veselíčko a Rovíni mířili k domovu. Vrátili jsme se okolo šesté, v nohách jsme měli 65 km a v hlavě trochu smutné nostalgie po časech minulých.

8. Z ŽÁKOVSKÝCH REFLEXÍ...

...V rámci projektu "Osudy Židů" jsem se zúčastnil návštěvy Malé pevnosti v Terezíně. O této pevnosti jsem už vícekrát četl a věděl jsem, že už od počátku své existence byla používána jako věznice, kterou kromě vojáků prošla řada lidí spojených z národně osvobozeneckými boji ve střední a jihovýchodní Evropě. Před návštěvou pevnosti jsem myslel spíše na oběti spojené z druhou světovou válkou - na Židy. Prostory, kterými jsem procházel, působily na mně nepříjemným dojmem a stále nechápu lidskou zlobu vůči jedné rase. Jsem rád, že jsem tuto návštěvu absolvoval a dotkl se minulosti a jsem rád, že žiji v jiné, lepší přítomnosti....

...Při toulkách Prahou jsme navštívili židovský hřbitov na Starém Městě. Trochu poezie, hodně děsu. Ta jména na stěnách Pinkasovy synagogy – skoro 80 000 mrtvých českých Židů. To je šílený!!!...

...Toto byla naše první projektová hodina, kde jsme se dozvěděli o rozsahu holocaustu a o snech dětí, které sepisovaly do smutných básniček. Básně jsme si přečetli a chvílku nad nimi přemýšleli. Po přečtení jsem si vybral jednu, která nás něčím zaujala a pomocí barevných papírů a lepidla vytvořili koláž, podle které měli spolužáci poznat o kterou báseň se jedná. Nesměli jsem používat nůžky, jelikož děti v terezínském ghettu také neměli. Bylo to velmi smutné a myslím, že každý se pozastavil nad tím co provedl člověk normálním, bezbranným lidem. Nejhrůznější bylo, když jsem si uvědomila, že umírali i děti. Že většina dětí nepřežila, nové ještě nerozvinuté životy neměly šanci přežít...

...Naše práce v druhé projektové hodině spočívala v tom, že jsem si vybrali téma, které nás něčím oslovilo a na internetu k tomu vyhledávali různé informace. Tato hodina byla

zajímavá a bavila mě. Na konci hodiny jsme přečetli informace, které jsme z daného tématu zpracovali. Dozvěděla jsem se mnoho nového a zajímavého. ...

...Součástí projektu bylo i zhlédnutí filmu Schindlerův seznam. Tento film byl úzce spjat s válkou a Židy, kteří chtěli přežít. Oskar Schindler jim v tom napomáhal. Film byl černobílý, což ještě více posílilo válečný dojem. Avšak délka filmu a jeho kvalita mě myslím ošidila o možnost lépe se vžít do děje a jeho hrdinů. Oskar Schindler byl beze sporu úžasný, bohatý a hodný muž. Nejvíce na mě zapůsobila scéna, kde se páčila lidská těla a jejich prach byl rozetset všude po okolí. To mě velice mrzelo a zarazilo...

...Přednáška pana Jiřího Páva byla skvělá, velice zajímavou a přesnou formou nám podal informace o Židech, jejich zvycích, pogromech o jejich inteligenci, skromnosti i jiných vlastnostech. Ukázal nám i pár fotek židovských rodin, jejich synagogu a hřbitovy v okolí Sedlčan. Myslím, že to bylo dobré, jelikož nám to ukázalo, že se holocaust týkal i Sedlčan. Dozvěděli jsme se například o rodině Elišákových, která prý téměř celá zahynula, tedy kromě jedné dcery, která emigrovala. Teprve teď jsem si uvědomila, jak muselo být pro rodinu těžké rozdělit se a nikdy se neshledat. Byli jistě velice stateční a chtěli žít, jenže byli jistě psychicky na dně. Z tohoto vyprávění jsem získala opravdu hodně informací...

...Na návštěvu Terezína jsem se hodně těšila a taky to bylo to nejnepříjemnější, co jsem z celého projektu zažila. Z každého koutu na mě doléhala bezmoc, strach o život, zejména v Malé pevnosti, kde se prováděli ty nejkrutější tresty. Malá pevnost bylo místo, kde trpělo mnoho stovek vězňů a mnohým tu skončil jejich život, před tím si však museli hodně vytrpět. Cítila jsem lítost ke všem, co zde museli být třeba jen jeden den být. Možná na mě Malá pevnost působila tak strašně proto, že byl vězněn i můj vzdálený strýc, který se zde ocitl jen nedopatřením a málem zde položil život, když zde vypukla epidemie tyfu. Zachránili ho ruští lékaři a sestry. Byl jim do konce života vděčný. V Malé pevnosti jsme se podívali i na film o životě v Terezíně - byl zarážející, překvapilo mě, že si velitelé SS dovolili hrát divadlo i s „kontrolou“, která měla zjistit, zda jsou v Terezíně dobré podmínky pro život. Vše se do puntíku vymyslelo a kontrola tím pádem nezjistila problémy. V muzeu ghetta bylo velice materiálu, který kdysi patřil Židům. Četla jsem si myšlenky Židů, kteří je zaznamenali ještě před svou smrtí. Myšlenky na lepší život, strach a smrt. Když jsem pak šla po ulici, cítila jsem divný pocit. Na jedné straně smrt, ale hodně lidí se se svým osudem nechtělo smířit, a proto se zabývali třeba hudbou, malováním, hraní divadla i jiným aktivitám, něčím co je drželo při životě. Když jsme odjeli, ulevilo se mi. To místo je depresivní...

...Překvapily mě počty mrtvých Židů. Koláž na básničky mě moc nebavila...

...Našel jsem spoustu nových věcí hlavně o Židech v okolí Sedlčan...

...Pan Páv je chytrý pán a zaujalo mě, že o Židech na Sedlčansku vše věděl...

9. PRACOVNÍ LISTY S OTÁZKAMI PRO ŽÁKY 9. TŘÍD

2. ZŠ PROPOJENÍ

Ve 2. pololetí školního roku se budeme blíže učit o genocidě Židů, národa, který takřka zmizel během 2. světové války.

Protože nyní v našem muzeu probíhá putovní výstava, kterou připravilo pražské Židovské muzeum, bylo by škoda ji nevyužít. Pro Vaši přípravu na práci v muzeu a pro získání informací dostáváte tuto složku pracovních listů.

Její součástí jsou kromě tohoto průvodního dopisu dvě fotokopie historických dokumentů ze Sedlčan, ilustrace vašich mladších spolužáků a slovník základních terminologických pojmů, který zpracovali loňští devátáci.

Otázky, na které budete odpovídat přímo uprostřed výstavy jsou rozděleny do několika celků:

- Judajismus – židovské náboženství
- Běh života
- Vzdělávání
- Svátky a slavnostní den
- Významné osobnosti
- Dějiny Židů

Odpovědi na ně buď znáte nebo je budete vyhledávat na panelech výstavy. Ty jsou označeny červeným pruhem (Zvyky a tradice) nebo modrým (Dějiny). U některých otázek je symbol žárovky, odpovědi na ně pak většinou najdete v těchto materiálech.

Tuto aktivitu berte jako možnost seznámit se s národem, který málem zmizel z povrchu zemského. Kdybychom byli jeho příslušníky, tak bychom velmi pravděpodobně léta války nepřežili. Pokud se Židé ztratili z našeho sousedství, škol a měst, nezaslouží si, aby se ztratili i z naší paměti.

Jaroslav Nádvorník

9.1 TROCHU TERMINOLOGIE

9.1.1 Judaismus

Náboženství židovského národa, jeho kultura, dějiny, způsob života. Bylo první, které vyhlásilo existenci jediného boha.

Zakládá se na textech Tóry (pro křesťany Starý zákon).

Tóra obsahuje učení, návody skryté ve vyprávění – o stvoření světa, o Adamovi a Evě, o smlouvě Boha s Abrahamem, příběh Kaina a Ábela, o potopě a Noemově arše, o stavbě Babylonské věže, o Mojžíšovi a jeho vyvedení Izraelitů z egyptského otroctví, deset přikázání, o Davidu a Goliáši, o králi Šalamounovi...)

Vedle tóry existuje Talmud (učení), který obsahuje přesné zákony jak použít biblická přikázání. Jde o skutečnou encyklopedii židovského zákona a myšlení.

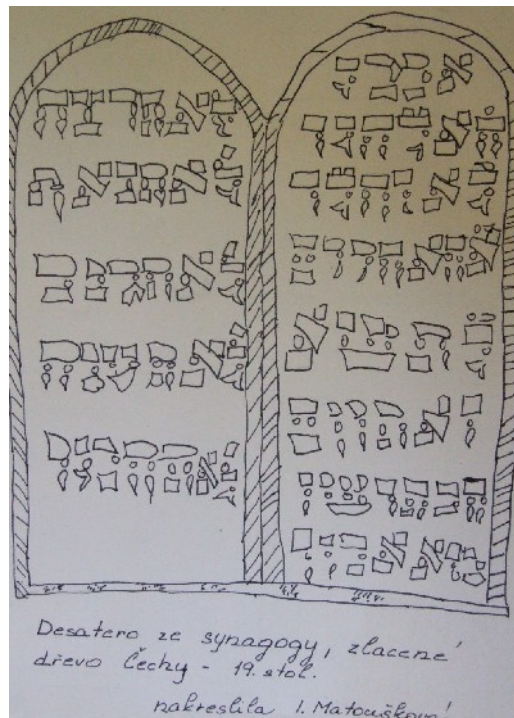
Židé věří, že jejich národ je vyvolený Bohem, aby svědčil o jeho lásce všem lidem. Úmluva mezi ním a Izraelity není privilegium, ale odpovědnost.

Dodnes Židé čekají na příchod Mesiáše, který bude z „rodu Davidova“. V přeneseném smyslu na den, kdy zavládne mír a spravedlnost pro všechny národy.

Židé si během historie zažili víc než kterýkoli jiný národ závist a nepřátelství a mnohokrát stáli na pokraji vyhubení. Ve středověku to byly pogromy (drancování a vraždění Židů v jejich ghetech, tj. částí měst, ve kterých směli bydlet) za druhé války pak holocaust, tj. totální vyhlazení celého národa (v plynových komorách zahynulo na 6 000 000 Židů. Po válce rozhodlo OSN o vytvoření samostatného státu Izrael, do kterého se přestěhovala velká část Židů (dodnes velký příliv např. ze zemí bývalého SSSR). Poměrně velká část židovské komunity (diaspory – tj. po celém světě rozptýlená střediska Židů) žije dodnes v USA.

Židovský kostel se nazývá synagoga, jejich kněz rabín (kromě řízení obřadů vyučuje, dává rady). Židovský kalendář má nyní rok 5769 (tolik let od biblického stvoření světa). Mezi nejvýznamnější svátky patří Den smíření (Jom kipur), Slavnost světel (Chanuka), Velikonoce (Pesach - jinak Svátky nekvašených chlebů).

svaté město - Jeruzalém

9.1.2 Holocaust

Holocaust (resp. holokaust) je označení pro systematické a státem provozované pronásledování a hromadné vyvražďování Židů prováděné nacistickým Německem a jeho spojenci v době druhé světové války. Někteří termín rozšiřují i na pronásledování a vraždění dalších etnických a náboženských skupin, homosexuálů či politických odpůrců režimu.

Termín holocaust je anglická odvozenina z řeckého *holokauston* (česky zápalná oběť, resp. celopal), což je označení pro náboženskou obětinu, která se celá spálí. V češtině se často používá varianta s k, která lépe odpovídá českému jazyku. Autorem termínu je nositel Nobelovy ceny míru Elie Wiesel (* 1928), který je poprvé použil ve svém románu *Noc (La Nuit)*, 1958). Židé preferují biblický výraz **šoa** (hebrejsky *השואה*, *zničení, záhuba, zmar*).

Termín holocaust bývá občas používán jako označení pro jakoukoliv genocidu či masakr, např. pro etnické čistky ve Rwandě či genocidu Arménu v Turecko po 1. světové válce. Ve smyslu slova *masakr* použil termínu holocaust i italský režisér Ruggero Deodato ve svém snímku *Cannibal Holocaust* z roku 1979.

9.1.3 Oběti holocaustu

Neexistuje obecný konsensus nad rozsahem pojmu holocaust. Jad Vašem a řada historiků vztahuje tento pojem pouze k vyvražďování Židů. Další do něj zahrnují i vyvražďování Romů, které mělo též charakter systematického vyvražďování, popřípadě i dalších národností. Nejširší pojetí připojuje i

homosexuály a další politické či náboženské odpůrce, čímž se počet obětí rozrůstá na cca 30 miliónů.

9.1.4 Provedení holocaustu

Nejrůznějším prostředkem holocaustu byly vyhlazovací tábory, které představovaly doslova továrny mající za účel s maximální efektivitou zabíjet dodávané lidi a zlikvidovat jejich mrtvoly. Další Židé podlehli pogromům, byly povražděny polovojenskými a protižidovskými komandy nebo zahynuli v důsledku živoření za nelidských podmínek při transportu, v koncentračních táborech nebo v ghetech. Zvláště v Evropě bývá sice slovo **holocaust** někdy zaměňováno se slovem **šoa**, které označuje tzv. konečné řešení židovské otázky (tedy likvidaci židovského národa). Oproti tomuto termínu však holocaust představuje daleko širší rozsah událostí s řadou různých trpitelů. Slovo **genocida** je naproti tomu termínem právním a označuje „zločin

vyvražďování a vyhlazování příslušníků národních, etnických, náboženských a rasových skupin“. Pro židovskou tragédii za 2. světové války se proto užívá i hebrejského slova, které znamená záhubu, zničení, zmar. Pronásledování Židů v Evropě začalo už v ranném středověku. Na horním obrázku znázorněn pomocník kata, který nese dříví na hranici pro upalované Židy.

